

Lietuvos Respublikos žemės ūkio
ministerijai

2021-10-29 Nr. 72

Kopija
Valstybinei augalininkystės tarnybai prie
ŽŪM

Lietuvos agrarinių mokslų ir miškų
centrui

DĖL INTEGRUOTOS KENKSMINGŲ ORGANIZMŲ KONTROLĖS PRINCIPŲ TAIKYMO APRAŠO PROJEKTO

Integruota kenksmingų organizmų kontrolė yra labai svarbus elementas, įgyvendinant žaliajo kurso tikslus ir būtina užtikrinti, kad ūkininkams Lietuvoje būtų prieinamas visas „įrankių“ spektras – agrotechninės priemonės, įskaitant skaitmeninius ir tiksliusius metodus, biotechnologijos pasiekimai, biologinės priemonės ir cheminės augalų apsaugos ir produktai. Išnagrinėję Integruotos kenksmingų organizmų kontrolės principų taikymo aprašo projektą (toliau – aprašo projektas), teikiame pastabas:

1. Aprašo projekte numatytos priemonės pvz., dėl mechaninio piktžolių naikinimo (išskyrus ravėjimą rankomis) (7.4.9 punktas) ir grūdų džiovinimo (7.4.7 punktas) prieštarauja Nacionalinės klimato kaitos valdymo darbotvarkės 28.2.1, 29.2.1 ir iš dalies 37.3.1 punktams.

2. Nei Lietuvos Respublikos augalų apsaugos įstatymas nei kiti teisės aktai neapibrėžia „biologinių kontrolės priemonių“ ir „biologinių augalų apsaugos produktų“. Šių terminų nėra Lietuvos Respublikos terminų banke. Remiantis kitų ES valstybių patirtimi, informuojame, kad biologiniai augalų apsaugos produktai arba bio-pesticidai suprantami kaip natūralios kilmės augalų apsaugos produktai, įskaitant mikroorganizmus (bakterijas, virusus), feromonus (semi-chemicals – angl.), augalų ekstraktus ir peptidus (biochemicals- angl.) ir naudinguosius vabzdžius (macrobiols- angl.), todėl kyla abejonių, kokios biologinės kontrolės priemonės minimos aprašo projekte papildomai prie biologinių augalų apsaugos produktų. Siekiant aiškumo, šios sąvokos turėtų būti apibrėžtos. Atkreipiame jūsų dėmesį, kad bio-pesticidų registraciją ir tiekimą rinkai riboja neaiškūs ir į biologinių preparatų ypatybes neorientuoti duomenų reikalavimai biopesticidams, neapibrėžtumas dėl didžiausių leistino likučių kiekio (DLK, MRL), vis dar nepaskelbtas biopesticidų vertinimo gairių dokumentas. Naujų produktų kūrėjai – pramonės atstovai iš viso neturi informacijos, kaip bus vertinami pvz., iRNR, antikūnų pagrindu sukurti produktai. Būtume dėkingi, jei informuotumėte asociaciją, kurios institucijos atstovas atstovauja Lietuvą Europos Komisijos darbo grupėje „Biopesticidai“ (Working group on Biopesticides- angl.) ir ar institucijos turi pakankamai žmogiškųjų išteklių registracijai pateiktų biopesticidų poveikio vertinimui. Be to, Lietuvoje nėra biologinių augalų apsaugos produktų/biologinių kontrolės priemonių registro/duomenų bazės, kurioje

pateikiama informacija galėtų naudotis ūkininkai. Todėl šis aprašo projekto reikalavimas yra kol kas neatitinkantis Lietuvos rinkos realijų.

3. Aprašo projektas galėtų būti taikomas tik tiems augalams, kuriems yra parengtos IKOK gairės. IKOK gairėse, Geros žemės ūkio praktikos kodekse (toliau - Kodeksas) ir Aprašo projekte pateikiama informacija neturi prieštarauti viena kitai, pvz. IKOK gairėse pupoms nenumatyta tiesioginė sėja, Kodekso 1.3.2 punkte nurodoma, kad taikant tokią technologiją daugėja žaladarių, o Aprašo projekto 7.1.2.5 punktas nurodo rinktis tiesioginę sėją; arba Aprašo projekto 7.1.2.2 punktas nurodo PPIS pažymėti sėjos laiką, tačiau IKOK gairėse konkretus tinkamiausias sėjos laikas nenurodytas. Būtina paruošti IKOK gaires visiems profesionaliai auginamiems augalams ir paruoštas IKOK gaires periodiškai atnaujinti, remiantis mokslo ir technologijų pažanga, todėl šis Aprašo projekto reikalavimas šiuo metu praktiškai neįgyvendinamas.

4. Aprašo projekto 7.1.3 punkte nurodoma rinktis kenksmingiems organizmams atsparias augalų veisles, tačiau Nacionaliniame augalų veislių sąrašė nepateikiama informacija apie vienos ar kitos veislės atsparumą tam tikroms ligoms, nėra jokios informacijos, kuri veislė atspari vienai ligai, kuri – kelioms, nėra atsparumo įvertinimo skalės (vertinamas pvz. javų tinkamumas kepimui, bet ne atsparumas ligoms). Informacijos trūkumas daro pasirinkimą pagal atsparumą kenksmingiems organizmams sunkiai įmanomu.

5. Integruotos augalų apsaugos informavimo, konsultavimo ir mokymų informacinėje sistemoje IKMIS nėra prognozių / informacijos visiems pasėlių deklaravimo klasifikatoriuje nurodytiems augalams. Nesant IKOK gairių ir informacijos IKMIS visiems profesionaliai auginamiems augalams, aprašo projektas ir IKOK reikalavimai negali būti taikomas tiems pasėliams, apie kurios nėra informacijos, pvz. kmynai, cukriniai runkeliai ir t.t.

6. Pagal IKOK principų trikampį 'profilaktika-stebėseną-veiksmas' gilusis arimas gali būti viena iš kenksmingų organizmų plitimo prevencijos priemonių, lemiančių mažesnę cheminę apsaugos poreikį, tačiau toks žemės dirbimo būdas nėra numatytas Aprašo projekte, žr. 7.1.2.4-6.

7. Būtina numatyti sėjomainos plano koregavimą, jei žūtų / iššaltų pasėlis ir žuvusių augalų vietą tektų atsėti kitais augalais. Ar žuvusio pasėlio atsėjimas bus traktuojamas kaip sėjomainos pažeidimas?

8. Siekiant aiškumo, tikslinga patikslinti, kokius dokumentus / įrodymus reikės saugoti, norint įrodyti, kad ūkyje vykdoma kenksmingų organizmų stebėseną (7.2), kaip įrodyti gaudyklų naudojimo faktą (7.3.1), kokie rekomenduojami atbaidantys augalai ir kur skelbiamas tokių augalų sąrašas, kokia ligotų augalų šalinimo įrodymo metodika – reikia vesti ravėjimo žurnalą/ apskaitą? Mums kelia daug abejonių, kaip įgyvendinant Aprašo projekto 7.4.6 ir 7.4.7 punktus profesionaliai ūkininkaujantys ūkininkai iš gamybinių laukų gali pašalinti ligotus augalus ir kenkėjus, pvz. išrinkti septoriozės pažeistus kviečių lapus, surinkti amarų iš kviečių arba šliužus iš rapsų laukų. Vertinant sezoninių darbininkų trūkumą, robotizuotų sprendimų neprieinamumą, kenkėjų surinkimas šiuo metu yra neįmanomas. Šiemet uogininkystės ūkiai skelbė, kad liko dalis nesurinkto uogų derliaus dėl darbo jėgos trūkumo, todėl naivu tikėtis galimybe surinkti pvz. kopūstinio baltuko vikšrus profesionaliai auginamame kopūstų lauke.

9. Aprašo punktą 7.5.3 siūlome patikslinti, nurodant kokius purkštukų tipus, kokia įranga mažina dulksną ir periodiškai tą informaciją atnaujinti.

10. Kokie dokumentai / įrodymai būtų pripažįstami tinkamais įrodyti, kad laikomasi 7.6 punkte nurodytų reikalavimų?

11. Manome, kad Aprašo projekto 7.8 punkte numatytą vertinimo anketą gali užpildyti tik tam tikrą kvalifikaciją turintis specialistas.

12. Bazinių medžiagų ir mažesnės rizikos augalų apsaugos produktų naudojimas gali būti išbandomas mažose ploteliuose/bandomosiose laukeliuose, tačiau vietoj efektyvios augalų apsaugos nuo ligų pvz. vietoj fungicido bus naudojamas actas ar sacharozė, galimi reikšmingi derliaus kiekio ir kokybės praradimai ir teisės aktu numatytas prievolė naudoti bazines medžiagas ir mažos rizikos medžiagas, svarstyti ūkininko pajamų netekimo kompensavimo mechanizmas.

13. Aktualu aptarti tokias situacijas, kai duomenis už ūkio savininką teikia tretieji asmenys - samdomi ūkio darbuotojai, konsultantai.

14. Mažesnės rizikos augalų apsaugos produktų naudojimas yra labai ribotas ir įmanomas tik apsaugai nuo šliužų, sraigų ir pepino mozaikos viruso. Nekorektiška ūkininkus įpareigoti naudoti mažesnės rizikos produktus, kai tokių produktų Lietuvos Respublikos rinkoje nėra.

15. Aprašo 7.7.1-7.7.2 punktų įgyvendinimas įmanomas tik esant pakankamam augalų apsaugos produktų asortimentui.

16. Atkreipiame jūsų dėmesį, kad LAND 20-2005 “Nuotekų dumblo naudojimo tręšimui ir rekultivavimui“ nuostatos (18 punktas) kaip dumblo kokybės įrodymą nurodo tirti tik stiklo, metalo, plastikų gabaliukus, piktžolių sėklas ir akmenis (žr. 18 p, 3 lent.), tačiau nereikalaujama informacijos apie sunkiųjų metalų, PCB ir kitų patvariųjų organinių teršalų koncentracija dumble, o 19 punktas numato reikalavimą tirti dumblą ISO 17025 akredituotoje laboratorijoje. Prašome įsitikinti, ar Lietuvoje yra dumblo kokybę tiriančios laboratorijos, atitinkančios šį reikalavimą.

17. Atkreipiame jūsų dėmesį į situaciją dėl sėjomainos mišriuose arba tik daugiamečius augalus auginančiuose ūkiuose, pvz., kaip bus traktuojami ūkiai, kuriuose pasėlius sudarys vien daugiametės žolės arba sodo augalai: grynai gyvulininkystės/bitininkystės/sodininkystės ūkiai - , pagal aprašo 7.1.1 punktą bus būtina taikyti 3 laukų sėjomainą.

18. Ne vienerius metus asociacijos nariai propaguoja žydinčias augalų juostas (7.1.1.2 įrengti žydinčių augalų juostas). Tai labai reikalinga priemonė, ypač ten, kur pagal etikečių reikalavimus reikia išlaikyti buferines zonas nuo paviršinių vandenų ar griovių arba žemės dirbimas yra apsunkintas kliūčių – elektros stulpų. Tos augalų juostos taptų netikslinių organizmų buveinėmis. Tačiau dabartinis reikalavimas jas nušienauti ir išgabenti žolę yra nelogiškas, nes palikus žolę, liktų daug sėklų, kurios dygtų kitais metais ir taip susiformuotų natūrali apsauginė zona. Ne mažiau svarbu šį Aprašo projekto punktą suderinti su pasėlių deklaravimo reikalavimais ir sudaryti sąlygas deklaruoti žydinčių pievų juostas (pagal dabartinius reikalavimus deklaravimo metu laukas turi būti skaldomas į dalis).

19. Aprašo projekto 7.6.1 punkto įgyvendinimui reikalingos gairės arba institucijų pateiktas išaiškinimas, nes tiek naudotojai, tiek Valstybinės augalininkystės tarnybos inspektoriai mažesnių normų naudojimą ne visada traktuoja vienodai. Paprastai etiketėje nurodoma maksimaliai veiksminga norma , tačiau remiantis ekspertų patirtimi, kai vienas produktas neužtikrina reikiamos kenksmingų organizmų kontrolės, tenka daryti įvairius mišinius. Tuomet naudojamos normos būna žemesnės nei etiketėse nurodyta. Pavyzdžiui, kitose ES valstybėse narėse konsultantai/mokslininkai tiria įvairių mišinių veiksmingumą ir ekonomiškumą. Tokiu būdu geram rezultatui pasiekti išpurškiamą mažesnis kiekis v.m į/ha., t.y. tausius naudojimas. Ši kitų ES valstybių praktika galėtų būti pritaikoma ir Lietuvoje, tačiau reikalingos aiškios gairės .

Atsižvelgus į aukščiau išdėstytus argumentus ir reikalingos informacijos / dokumentų trūkumą ir jų parengimo trukmę, menką bio-pesticidų, mažos rizikos medžiagų rinką, Aprašo projekto įsigaliojimas nuo 2022-01-01 neįmanomas. Be to, būtina numatyti pereinamąjį laikotarpį. Pvz. šiuo metu jau yra pasėti žiemkenčiai ir žieminis rapsas, todėl reikia numatyti pereinamąjį laikotarpį ir numatyti protingą laikotarpį sėjomainos planui sudaryti.

Direktorė

Zita Varanavičienė